

18. Yüzyıl Şairlerinden Nihâlî ve Dîvânçesi

Nibali and His Divanche, from the 18th Century Poets

Yunus KAPLAN*

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu, 18. yüzyılda siyasî hayatta gerileme dönemine girmiştir. Siyasî hayattaki bu gerilemeyle birlikte toplumsal hayatın birçok alanında durgunluk ve çalkantı baş gösterir. Siyasî ve sosyal hayatta görülen bu olumsuzluklara rağmen edebiyat, canlılığını muhafaza etmiştir. Bu dönemde, Nedim ve Şeyh Galip gibi büyük şairler başta olmak üzere birçok divan şairi yetişmiştir. Bu şairlerden biri de Nihâlî'dir.

Bu çalışmada Nihâlî'nin hayatı hakkında bilgiler verilerek, kütüphanelerde iki nüshası tespit edilebilen Dîvânçe'si transkripsiyonlu olarak günümüz alfabesine aktarılacaktır.

ANAHTAR KELİMELEER

18. yüzyıl, Divan Edebiyatı, Nihâlî, Dîvânçe.

ABSTRACT

Political life in Ottoman Empire has entered the period of decline in 18th century. In many areas of social life with this decline of political life causes recession and turmoil. Despite these negative political and social life, literature has maintained its vitality. During this period, great poets such as Nedim and Sheikh Galip have mainly grown. Nihâlî is one of these poets.

In this study, two copies of his Divanche found in the libraries will be transferred to contemporary alphabet transcription giving information about the life of Nihâlî.

KEY WORDS

18th Century, the Classical Ottoman Literature, Nihâlî, Divanche.

* Yrd. Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Giriş

18. yüzyılda siyasî ve sosyal hayatta gerileme dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nda birçok kurum, gerilemenin getirdiği olumsuzlukları derinden hissederken edebiyat, bu durumdan pek etkilenmemiştir. Bunda bazı padişahların sanatı ve sanatçıyı koruyup desteklemelerinin de önemli bir rolü olmuştur.

Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların sık kullanılmasına rağmen günlük hayata ve sosyal konulara ağırlık verilmesiyle birlikte bu dönemin dili, bir önceki yüzyılın Sebki Hindî üslubuyla ağırlaşan diline göre daha sadedir. Siyasî ve sosyal hayattaki gerilemenin etkisiyle birlikte 17. yüzyılda Sâbit'in öncülüğünü yaptığı şiirde mahallî söyleyışlere, günlük hayata ve sosyal konulara sıkça yer verme eğilimi, bu yüzyılda yetişen şairler tarafından da artarak rağbet görmüştür.

18. yüzyılda divan şiirinin kalıplaşmış kuralları ve mazmun anlayışı da kırılmaya başlanmış, gerçek hayatın ve sosyal çevrenin şiire girmesiyle birlikte daha gerçekçi bir anlatımın yakalanması mümkün olmuştur. Bu dönemde, şairlerin tarih düşürmeye ve nazire söylemeye büyük bir rağbet gösterdikleri görülmür.

Yüzyılın ilk yarısında Nedim, ikinci yarısında ise Şeyh Galip gibi büyük şairler başta olmak üzere 18. yüzyılda birçok şair yetişmiştir. Bu şairlerin birçoğunun eserleri, günümüz alfabesine çevrilip hayatları hakkında birtakım çalışmalar yapılmış olsa da hâlâ azımsanmayacak derecede üzerinde çalışılmayı bekleyen şair ve eseri bulunmaktadır. Biz de bu çalışmamızda 18. yüzyıl divan şairlerinden Nihâlî ve Dîvânçe'si üzerinde çalışmaya karar verdik.

Hayatı

Nihâlî'nin hayatı hakkında elimizdeki bilgiler son derece sınırlıdır. 19. yüzyıl tezkirecilerinden Şefkat, şair hakkında şu bilgileri verir: *Mehmed Efendi. Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümayûndan idi ve Şuarâ-yı Rûmuñ nâ-yâbı Yûsuf Nâbî Efendi merhûmuñ akrabâsından idi. Fevt sîd sene 1186* (Önder 2006: 234).

Yine Şefkat, tezkiresinde Nihâlî'ye ait on yedi gazel ve üç tahmisini şiirlerine örnek olarak verir. Verilen bu örneklerden;

Hengām-ı seher yana yana şubha dek āh it
 Āyine-i hūrşid-i cihān-tābı siyāh it

matlı gazel, Dîvânçe'nin elimizdeki mevcut nüshalarında bulunmamaktadır.

Es'ad Mehmed Efendi ise *Bâğçe-i Safâ-Endûz'* da şair hakkında şu bilgileri verir: *Şerh-i Kalâ'id ve Risâle-i Ta'rib gibi yigirmi kıt'adan efzûn şâh-âşâr-ı hem-vâre kalem-i te'lîfe vaşl etmiş ve bin yüz seksen altı hudûdunda büstân-ı hulde gitmiş olan nihâl-i şecere-i hânedân-ı Yûsuf Nâbî ya'ni ol şeyhü's-şu'arânın ibni uhî 'alî cenâbı Mehmed Efendidir* (Oğraş 2001: 181).

Es'ad Mehmed Efendi ayrıca Şefkat Tezkiresi'nden aldığını belirttiği şaire ait on üç gazeli, şiiirlerine örnek olarak verir.

Mehmed Süreyyâ da *Sicill-i Osmânî* adlı eserinde, Nihâlî hakkında şu bilgileri verir: *Şair Yusuf Nâbî Efendi'nin akrabasındandır. Hâcegândan olup 1186'da vefat etmiştir. Usta şairdir* (Mehmed Süreyya 1996: 1255).

Şefkat ve Es'ad Mehmed Efendi ve Mehmed Süreyyâ'nın verdiği bu bilgiler göre nerede ve ne zaman doğduğu bilinmeyen Nihâlî, 17. yüzyıl divan şairi Nâbî'nin kız kardeşinin oğludur. Asıl adı Mehmed olan şair, Divan-ı Hümâyun hâceganlarındandır. H. 1186'da (M. 1773) ölmüştür.

Edebî Kişiliği

Bir şairin başka bir şairin sanat anlayışı ve edebî kişiliğini beğenip onu ve şiiirlerini kendine örnek alması, divan şiiirinde çok sık karşılaşılan bir husustur. Bunun neticesinde de birçok şair, beğendiği şairlerin şiiirlerine çeşitli nazire ve tahmisler yazmıştır. Bir şairin yazmış olduğu şiiirlerde beğendiği şairlerin isimlerinden bahsedip onların şiiirlerine nazire veya tahmis yazması, o şairin edebî kişiliğini ve sanatını şekillendirirken kimlerden etkilendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Nihâlî de yazmış olduğu bazı manzumelerde kendi devrinde veya kendinden önce yaşamış olan, beğendiği bazı şairlerin şiiirlerine nazire ve tahmisler yazarak sanatını şekillendirirken kimlerden etkilendiğine dair de ipuçları vermektedir. Nihâlî; Nâbî, Nahîfi, Neylî, Nüzhet, Hayrî ve Sermed'in şiiirlerine nazireler yazarak bunu, şiiirlerinin makta beyitlerinde açıkça ifade etmiştir.

Şair, ayrıca Nâbî'nin;

Bâğ-ı dehrûn hem hâzânın hem bahârın görmüşüz

Biz neşâtın da gâmin da rûzgârın görmüşüz;

Koca Râgıp Paşa'nın;
Şöyle hem-meşreb ü yek-reng olayum cām-ile ben
Döneyüm lāle-i sūrḥa mey-i gülfām-ile ben;

Nedim'in;
Eyledi bir iki peymāneyle ser-gerdān bizi
Âh o şahbâ şatıcı ʿaql alıcı kâfir kıızı

matla'lı gazellerine birer tahmis yazarak bu şairleri beğenip onlardan etkilendiğini göstermiştir.

Bir şairin edebî kişiliğini, yine o şairin şiirlerine bakarak tespit etmek mümkündür. Çünkü divan şairleri, yazmış oldukları şiirlerde şairlikleri ve sanatları hakkında birtakım değerlendirmelerde bulunarak zaman zaman mübalağalı bir şekilde yazdıklarıyla övünmekten çekinmemişlerdir. Onların kendi şiirleri hakkında yapmış oldukları bu değerlendirmeler, edebî kişilikleri ve sanat anlayışları hakkında birtakım yargılara ulaşmamıza yardımcı olmaktadır.

Birçok divan şairinin yaptığı gibi Nihâlî de yazmış olduğu şiirlerde, edebî kişiliği ve sanatı hakkında birtakım değerlendirmelerde bulunarak yazdıklarıyla övünmekten çekinmemiştir.

Yazmış olduğu şiirlerin, ilhamının parlaklığından geldiğini; bu bereket dolu yaratılışının ise kendisine Allah'ın bir lütfu olduğunu düşünür:

Ey Nihâlî nazm u şi'rüm lem'a-i ilhâmdan
Böyle ṭab'-ı feyz-perver dād-ı Mevlâdur baña (G. 2/5)

Yaratılışından gelen bereketinin eserleriyle şiir sayfalarına yer yer gül bahçeleri yapmak isteyişi, şairlikteki kendine olan güveni göstermesi bakımından önemlidir:

Feyz-i âşâr-ı ṭabî'atda Nihâlî cā-be-cā
Şafḥa-i eş'ara ṭarḥ-ı gülsitān itsem gerek (G. 39/7)

Yazdıklarının gizli nüktelerle dolu, gönül ehlinin sermayesi olan yeni gazeller olduğunu iddia eder:

Ser-māyesi erbāb-ı dilūn varsa Nihālī
Bir nūkte-i ser-beste vü bir tāze gāzeldür (G. 22/5)

Şiirlerinin cennet bahçelerine benzediğini, dal ve budaklarının ise güzelliklerle dolu olduğunu düşünür:

Beñzer riyāz-ı cennete nazmum Nihāliyā
Her berg ü şāh hüsñ ile dallı budaqlıdır (G. 23/5)

Nihālī'nin yaradılış bahçesinde bahar olmasa da her sözünde taze meyveler bulmak mümkündür:

Ravza-i ṭab^c-ı Nihālīde bahār olmasa da
Mīve-i ter bulunur her sūhanuñ zımnında (G. 47/7)

Yazdığı gazellerin parlak, yeni cevher tespahi gibi elden ele dolaşarak şöret bulmasına şaşılmamalıdır:

Ey Nihālī n'ola meşhūr olur ise bu gāzel
Devr ider şubḥa-i nev-cevher-i tāb elden ele (G. 44/5)

Zamanında yazdığı şiirlerle çevresindekiler tarafından takdir edildiğini düşünen şair, dostlarının kendisinden yeni tarzlara sahip şiirler beklediklerini söyler:

Tanzīrde senden yine aḥbāb Nihālī
Bir tāze-edā tāze-zemīn nev-eşer ister (G. 27/8)

Şairin çalgıcı kamyş kaleminin nağmesi, yeni tarzlar bulmada sazları öttürmeye muktedir olur:

Nihālī nağme-i ney-pāre-i kilik-i nevā-sāzum
Yine bu nev-zemīnde çeng ü müsīḳārı ötdürdi (G. 52/6)

Divan şairlerinin, yaşadıkları dönemlerde kıymetlerinin bilinmediğine ve yazdıkları güzel şiirlerin rağbet görmediğine yönelik birtakım serzenişlerde bulunmaları, divan şiiri geleneğinde sıkça karşılaşılan bir durumdur.

Yazmış olduğu mana yüklü şiirlerinin, bazı dostları dışında rağbet görmediğini belirten Nihâlî'nin de devrindeki ilgisizlikten yakındığı görülür:

Yok Nihâlî Yûsuf-ı ma'nâ-yı şi'ire iltifât
Olsa da biñ imtinân ile yine ihvân alur (G. 29/5)

Eserleri

Es'ad Mehmed Efendi, *Bağçe-i Safâ-Endûz* adlı tezkiresinde şaire ait “*Şerh-i Kalâ'id ve Risâle-i Tarîb*” adlı eserlerden bahsetse de şimdilik bu eserlerin nüshaları tespit edilememiştir. Ancak şairin yazmış olduğu *Dîvânçe*'nin iki yazma nüshası kütüphanelerde mevcuttur. Bu nüshaların buldukları kütüphaneler ve başlıca özellikleri şöyledir:

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi:

Dîvânçe, kütüphanede T. 575/3 numarayla kayıtlıdır. 19 yapraktan oluşan *Dîvânçe*, talik hattıyla 15 satır ve iki sütun hâlinde yazılmıştır. Söz başları kırmızıdır. *Dîvânçe*'de 1 kaside, 4 tarih, 3 tahmis ve 55 gazel bulunmaktadır. İlk sayfada *Dîvânçe*'nin 18. yüzyılda yaşayan ve yine Nihâlî mahlasını kullanan Kasımpaşalı Zaim İbrahim Efendi'ye ait olduğuna dair bir ibare bulunmaktadır.

Başlangıç: İlâhî sînemi gencîne-i esrâr-ı 'ırfân it
Dilüm Tûr-ı tecellî hâtırım meclâ-yı Furkân it
Son: Nihâlî bendesiniñ böyle ilhâm oldı târîhi
Hayâ-yı İzidî Sultân Muhammed Muştafâ Hana

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi:

Kütüphanede 688/2 numarayla kayıtlı Mecmua'nın 34b-49b yaprakları arasında bulunan *Dîvânçe*, 198x147-170x100 mm. boyutlarında, kapakları ebru kâğıt kaplı siyah bir cilt içerisindeydir. Aharlı, ince beyaz kâğıt üzerine, nestalik hattıyla değişik satırlarla ve iki sütun halinde yazılmıştır. Bu nüshada da 1 kaside, 4 tarih, 3 tahmis ve 55 gazel bulunmaktadır.

Başlangıç: İlâhî sînemi gencîne-i esrâr-ı 'ırfân it
Dilüm Tûr-ı tecellî hâtırım meclâ-yı Furkân it
Son: Nihâlî bendesiniñ böyle ilhâm oldı târîhi
Hayâ-yı İzidî Sultân Muhammed Muştafâ Hana

Nihâlî Dîvânçesi'nin Şekil ve Muhteva Özellikleri

Mürettep olmayan Nihâlî Dîvânçesi'nde 1 kaside, 4 tarih, 3 tahmis ve 56 gazel bulunmaktadır. Tarihler ve na't türünde yazılan kaside, gazellerin arasında; tahmisler ise gazellerin sonunda bulunmaktadır. Tahmis edilen gazeller Nâbî, Nedîm ve Koca Râgıp Paşa'ya aittir.

Dîvânçe'deki gazellerin, harflere göre sayı dağılımı şu şekildedir: Elif (ا) 2, be (ب) 2, te (ت) 3, cim (ج) 2, dal (د) 2, ra (ر) 19, ze (ز) 2, sin (س) 1, şın (ش) 1, kef (ك) 5, mim (م) 2, nun (ن) 2, he (ه) 5, ye (ي) 8.

Şair, bir gazelini (39. gazel) çift matlalı (zü'l-metâli') yazmıştır.

Divan şiirinin en sık kullanılan vezinlerini tercih Nihâlî, şiirlerinde altı farklı aruz kalıbını kullanmıştır. Şairin kullandığı vezinler ve bunlara ait şiir sayıları şöyledir:

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün: 19

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün: 16

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün: 11

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün: 9

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün: 5

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün: 4

Birkaç kelimedede zihaf (vādī G. 9/9a, pīşānī K. 1/1b, tūla T. 2/5a, ma'nīyi G. 47/4b) ve sıkça yaptığı imalelere rağmen şairin aruz veznini başarıyla kullandığını söylemek mümkündür.

Nihâlî, tahmisler dışında kalan manzumelerinin beşi dışında hepsinde redif kullanmıştır. Genellikle kafiye+kelime şeklinde karşımıza çıkan bu rediflerde, daha çok Türkçe kelimeler tercih edilmiştir.

Şairin kafiyedeki tercihi ise bir uzun ünlü, bir de ünsüz harften oluşan mürdef kafiye'den yanadır. Yine bu manzumelerin otuz ikisinde mürdef kafiye karşımıza çıkar.

18. yüzyılda rağbet gören mahallîleşme akımının etkisiyle bu dönemde yetişen şairler, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların yerine; atasözleri, deyimler, halk söyleyişleri ve yerli konuları daha fazla tercih etmişlerdir. Mahallîleşme akımının konu ve kelime olarak şairlerin üzerindeki bu etkisi, Nihâlî'nin

şairlerinde pek görülmemektedir. Şairin şiirlerindeki Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların fazlalığı dikkat çekerken; atasözleri, deyimler ve halk söyleyişleriyle toplumsal hayata dair unsurlar ise yok denecek kadar azdır.

Dīvān-ı Nihālī Efendi¹

Kaside

Der-Na‘t-ı Pāk-i Ser-Ĥayl-i Enbiyā Ĥazret-i
Aḥmed Şalla’İllāhu Te‘ālā‘Aleyhi ve Sellem²

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Evvelīn lem‘a-i ḥūrşīd-i cihān-tāb-ı ḳadem
Nūr-ı pīşānī-i ĩcād ḥabīb-i Ekrem

Vāşıl-ı menzile-i südre-i evc-i vaḥdet
‘Ārif-i mes‘ele-i sırr-ı ‘amā-yı mübhem

Remz-dānende-i mecmū‘a-i levḥ-i maḥfūz
Āşnā-yı luğaz-ı mücmel-i tafşīl-i ḳalem

Satr-ı ser-nāme-i ‘ünvān-ı nübüvvedür kim
Şeref-i ḥātīme-i bī‘set-i rüsle ḥātem

Zāt-ı bi’zzāt olup fūhris-i emr-i künde
‘İllet-i gā‘iye-i naḳş-ı sevād-ı ‘ālem

Olmasa dā‘ire-i merkez-i zātı zāhır
Ḳābe ḳavseyn vücūd olur idi ceyb-i ‘adem

Cünbüş-i bāl ü per-i tār-ı nūr-ı rūḥı
Pertev-i sırr-ı heyülā-yı zuhūr-ı ādem

Mübtedā-yı haber-i sırr-ı ḥadīş-i küntü
Maşdar-ı ma‘nevī-i nükte-i ism-i a‘zam

---

¹ İÜ. 56a, SÇ. 34b.
Dīvān-ı Nihālī Efendi İÜ.: Dīvān-ı Nihālī SÇ.

² İÜ. 56a-57a, SÇ. 43a-43b.

Şafha-i bâb-ı şu'ûnât-ı hurûf-ı terkîb
Noқта-i câmi'a-i cifr-i fuyûzât-ı hikem

Mağz-ı nûr-ı ezelîdür ki olup envârı
Şeref-i bâriqa-i şubh-ı şuhûda mağsem

Yed-i Beyzâda eger âyet-i uhrâ olsa
Başsa her haţvede bir mertebe-i Hızra kadem

Reh-nümâ olmayıcağ nûrı anuñ kâbil mi
Olmağ esrâr-ı serâ perde-i ğayba mağrem

Reşha-pâş olmasa nîsânı eger olmaz idi
Şadef-i ğoncede 'ıkd-ı dūr-i tâb-ı şeb-nem

Na't-ı ğ'ân-ı şeref-i kâdri olan Hâssândur³
Feyz-i medhinden olur ehl-i tabî'at mülhem

Bülbül-i nâtıqayı gülşen-i evşâfında
Şevkle nağme-tırâz itmeyen olsun ebkem

Her hayâl itdüğü dem mertebe-i vaşfın olur
Peyk-i endîşeme Mî'râc-ı ma'ânî-süllem

Medhine şekl-i devât olmasa ger itmez idi
Nazm-ı Kûr'ân-ı Kerîminde Hudâ nûna kâsem

Ey Nihâlî baña besdür şeref-i medh-i rasûl
Elbet eyler bu günehkâra şefâ'atla kerem

Bu kaşîdem şeref-i kıble-i dîvânumdur
Ka'be-i nazmuma her beyti n'ola olsa Hârem

Hâmeme ğıbta ider şâh-ı dıraht-ı Tübî
Reşk ider mağbereme çeşme-i çâh-ı Zemzem

Tarihler

1⁴

Tārīḫ-i Ḥelvā-ḥāne-i Ḥāzret-i Sulṭān Muşṭafā Ḥan

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bānī-i milket semiyi-i fahr-ı 'ālem Muşṭafā
Kim odur vaż'-ı eşerde ehl-i ḥayra muḳtedā

Şāh-ı şāhān bā'is-i āsāyiş-i devr-i zamān
Zıll-ı Yezdān luṭf-ı Rahmān şāhib-i cūd u 'aṭā

Devr-i 'adlīnde bütün rüy-ı zemīn ma'mūr olup
Feyz-i en'āmıyla ābād olmada her bī-nevā

Cümleden birisi ḥelvā-ḥānedür kim anı da
Bende-gān-ı ḥaşşadan ta'rīf idüp biri aña

Bende-i sulṭān silihdār-ı cenāb-ı şehr-yār
Fırl-ı ḥayra şübhesüz olup delīl ü reh-nümā

Köhne bünyāduñ müceddid emr olup ta'mīrine
Maḥz-ı ihsāna şehinşehden olınca tütüyā

Cān u dilden oldılar ḥelvācılar bu şevkle
Çāşnī-baḥş-ı şafā-yı lezzet-i ḥayr-ı du'ā

Nüh ṭabaḳ devr eyledükçe şāhn-ı ufḳ-ı 'ālemi
Şāh-ı devrāna ḥalāvet-baḥş-ı kām ola Ḥudā

Geldi bu mışra' Nihālī ḥāṭıra tāriḫ için
Yapdı ḥelvā-ḥāneyi Cem-caḥ-ı Sulṭān Muşṭafā

---

⁴ İÜ. 46a-46b, SÇ. 35a.

2⁵

Tārīḥ-i Cāmi'-i Zeyneb Sulṭān

Fe'īlātūn Fe'īlātūn Fe'īlātūn Fe'īlūn

Mihr-i 'iffet şeref-i cāmi'-i 'izz-i 'işmet
Ḥāher-i ḥazret-i şāhen-şeh-i kuṭb-ı devrān

Muṣṭafā Ḥān-ı kerem-pīşe vü 'adl-āyīn kim
Oldı 'aşrında nice ḥayr-i firāvān erzān

Dā'imā sa'yi şevāb itmek idi aşlında
Cihet-i cāmi'ada oldı muvaffaḳ el-ān

Bī-kuşūr eyledi Allāh için bu eşeri
Kıldı iḥrāz-ı binā ile nice kaşr-ı cinān

Tā mine'l-bāb ṭola gūşe-i mihrābına dek
Şaf-be-şaf ehl-i şal'āt eyleyeler anda mekān

Ḥasenāti yazıla defter-i a'māline hep
Ecrini Ḥazret-i Mevlā ide her dem iḥsān

Her gören ta'miyesüz didi Nihālī tārīḥ
Ebedī ḥayr zihī cāmi'-i Zeyneb Sulṭān

3⁶

Tārīḥ-i Şadāret-i Ḥamza Pāşā

Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlūn

Luṭf-ı Bārīden zuhūr itdi sürür-ı bī-gerān
Cāme-i dilkeş-ṭırāzın giydi kevn-ile mekān

Eyledi mühr-i şadāret evc-i ikbāle şu'ūd
Maṭla'-ı bürc-i beşāretten aña pertev-feşān

⁵ İÜ. 58a, SÇ. 45a.

⁶ İÜ. 58a-59a, SÇ. 45a-45b.

Qalmanı jeng-i keder dillerde ʿālem pür-neşāṭ
Ġayri inşāf eyledi devrinde çarḥ-ı bī-amān

Rütbe-i şadı müşerref eyledi iclāl-ile
Geldi şāḥib-devlet oldı bir vezīr-i ḫadr-dān

Māye-i feyz-i şafā oldı nevīd-i maḫdemi
Müjde-i teşrīfi İstānbūla gūyā virdi cān

Başka şüret baġladı nūr-ı kevākible sipihr
Zeyn idüp elmās-ı encümle niṭāḫım keḫkeşān

Ol semiyi-i ʿamm-i pāk-i zübde-i faḫr-ı rüsül
Ḥazret-i Ḥamza vü merd-i cān-güzār-ı düşmenān

Āşaf-ı Cem cāh u vālā ḫadr u ʿālī-menzilet
Maʿdeleṭkār-ı cihān u nuḥbe-i ʿaşr-ı vādān

Ḥaḫ mübārek eyleye ḫalka ḫudümüñ dāverā
Yāver ola saña tevḫīḫ-i Ḥudā-yı müsteʿān

Naḫl-ı bāġ-ı devletüñ bār-āver-i ümmīd ola
Gülşen-i iḫbālüñ olsun nev-bahār-ı bī-ḫazān

Muntazır teşrīfüñe çoḫdan senüñ ehl-i kemāl
Qalmanı cevr-i felekden el-amān tāb u tüvān

Ḫadr-i dānā Āşafā ehl-i maʿārif-perverā
Āsitān u devletüñ ümmīdgāh-ı bī-kesān

Gerçi meʿmūlı keremdür şāʿirtüñ ancaḫ benüm
Maṭlabum hep bir nigāh-ı iltifātuñdan hemān

Şevḫle sevḫ-i kümeyt-i ḫāme itdükçe olur
Her ser-i müyum şenā-yı zāt-ı pākinde zebān

Rüstemāne girse meydān-ı maḫāle nāṭıḫa
Naḫl ider meddāḫ-ı ḫāmem nice yüz biñ dāstān

Naẓm-ı pāke sebk-i ṭab^c-ı ḥālīşümdür şübhesüz
Kıl ü kâl olmaz buña işte meḥekk-i imtiḥān

Lîk ḳufl-ı pençe-i zür-āzmā-yı ye^sden
Var dehānumda ṭılsım-ı ḥayret-i ıḳd-ı lisān

Söylemek aḥvālümü bî-hüde söylersem daḥi
Kimseye yoḳ intisābum ide ta^rıf ü beyān

Ey Nihālî fehm olur faẓl u hüner āşārdan
‘Üd u ‘anber olur iştişmāmdan elbet ‘ayān

Ba^d-ezīn ser-şafḥa-i eflāke yaz tāriḥini
Ḥamza Pāşā şadra geldi zīb ü fer buldı zamān

4⁷

Tāriḥ-i Vilādet-i Ḥazret-i Sultān Muḥammed Ḥan

Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün

Şeh-i ‘ālî-neseb sultān-ı ‘ādil Muştafa Ḥanuñ
Müreccaḥdur şerefde ḳadr-i zātı her cihān-bāna

Ġarîḳ-i salṭanat pākîze-ṭıynet Ahmedî-sîret
Muvāzîdür ğubār-ı ḥāk-i pāyı tāk-ı keyvāna

Şehen-şāh-ı keremver pādişāh-ı ma^cdelet-ġüster
Şehāb-ı feyz-perver bezli şāmîl nev^c-i insāna

Bi-ḥamdi’llāh toġup bir meh-cebîn şehzādesi şimdi
Demidür ‘ālem olsun ġarḳ baḥr-ı luṭf u iḥsāna

‘Atā-yı lem-yezelden bir keremdür ḥalkā mevlüdü
Hezār u şad-hezārān şükr olsun faẓl-ı Yezdāna

İdüp kesb-i feraḥ a^clā ile ednā neşāṭından
Meserret-baḥş-ı şādî oldu cümle ins ile cāna

⁷ İÜ. 63a-63b, SÇ. 49b.

Nice yıllar Hüdā ‘ömrin mezīd-ender-mezīd itsün
Vücūd-ı bihteri olsun emānet hıfz-ı Raḥmāna

İlāhī vālideyniyle ola āfātdan mahrūs
Du‘ā-yı devleti mefrūzdur ‘abd-i şenā-ḫāna

Nihālī bendesiniñ böyle ilhām oldı tārīḫi
Ḥayā-yı İzidī Sulṭān Muḥammed Muştafā Ḥana

Tahmisler

1⁸

Ġazel-i Rāġıb Paşa Tahmīs-i Nihālī⁹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

Germ olup sāķī-i ser-mest-i ḫün-āşām-ile ben
Düşirtüp dā‘ire-i ‘işrete ibrām-ile ben
İmtizāc eyleyerek şūḫ-ı gül-endām-ile ben
Şöyle hem-meşreb ü yek-reng olayum cām-ile ben
Döneyİm lāle-i sürḫa mey-i gülfām-ile ben

II

Devrden ‘arz-ı maḥabbet de iderse dil-ber
İttiḫād olmadıġından yine hicre beñzer
İḫtilāṭ olmayıcaḫ arada vuşlat ne gezer
Vaşl odur reşk-ile āmīzişine şehd ü şeker
Bulamam çāşnī-i vuşlatı ibrām-ile ben

⁸ İÜ. 62b-63a, SÇ. 49a.

⁹ Tahmīs-i Ġazel-i Rāġıb Paşa İÜ.

II

Sīne-çāk olmaya tā bezmde ol sīmīn-ten
 Kızarup ruḥları olmaya şerer-rīz-i fiten
 Açılıp gül gibi sāğarla ser-ā-pāy beden
 Dest-ḥūş-ı mey-i āl olmayıcağ sīb-i zeḳan
 Mütesselī olamam dāciye-i ḥām-ile ben

IV

Kalmadı şīve vü nāzı taraf-ı ebrūda
 Dil-i miḥnet-zedegān-ı ğam olup āsūde
 Oldı müsvedde-i nev-ḥaṭṭı nazar-peymūde
 Olalı şubḥ benāğūşı sevād-ālūde
 Rūz-ı vaşlın şeherin fark eylemem şām-ile ben

V

Cümlesi bir mi Nihālī hele maḥbūbların
 Ārzūsı dil alur dil-ber-i merġūbların
 Tālib-i vaşla olur nisbeti maṭlūbların
 Ben nerim-ḥūsın o bī-raḥmın arar ḥūbların
 Rāġıb āşūfte-dimāğum dil-i ḥod-kām-ile ben

2¹⁰

Ġazel-i Nedīm Taḥmīs-i Nihālī¹¹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

Gün gibi āfāka pertev şaldı ḥüsn-ile yüzi
 Bezm-i meyde cān baġışlar ādeme şīrīn sözi
 Ġamzelerle dün gice meclisde mestāne gözi
 Eyledi bir iki peymāneyle ser-gerdān bizi
 Āh o şahbā şatıcı 'aql alıcı kāfir kıızı

¹⁰ İÜ. 62a-62b, SÇ. 48b.

¹¹ Taḥmīs-i Ġazel-i Nedīm Efendi İÜ.

II

Mevce-i deryā-yı nāz u şīvedür gird-āb-ı nāf
Gerden-i şeffāfı seyr it kim buña olmaz ‘afāf
Zāhidā gözden geçir baḡ var mıdur aṣlā ḫilāf
Sīnesi destindeki peymāneden berrāk u şāf
Ruḫları destindeki şahbā-yı terden kırmızı

III

Dil ser-i kūy-ı nigāra itdi biñ cān-ile ‘azm
Anda çāk-i pençe-i hayret olup üstād-ı şerm
Muṭrib ü sākī vü çeng āmāde hep esbāb-ı bezm
Ḥāne tenhā elde şahbā kelle germ ü yār nerm
Āh ey şabr u taḥammül ba‘d-ezīn yāhū sızı

IV

Zūr-ı cām-ı bāde şöyle ‘aḫlına kār eylemiş
Keyf-ile ‘uṣṣāḫına hep keşf-i esrār eylemiş
Kim ḫayāl-i keyf-ile ittigin inkār eylemiş
Germ olup meclisde oḡluñ buse iḫrār eylemiş
Dün kızuñ da çiyne di ey pīr-i mey ol saḫızı

V

Ṭālī‘ümdür ey Nihālī muḫteżā-yı kevkibi
Bilmedüm yārin nedir yaḡmācılıḡdan maṭlabı
Görmedüm bir tāzeden böyle ‘acā’ib meşrebi
Var mıdır bilmem Nedīmā bir daḫi anuñ gibi
Dīn ü dil ḫaşmı riyā cellādı taḫvā ḫırsızı

3¹²

Taḥmīs-i Ğazel-i Nābī Efendi

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

Gülsitān-ı ʿālemüñ biz berg ü bārın görmüşüz
 Her çemenzāruñ nice serv ü çenārın görmüşüz
 Hem gülin hem ğoncasın hem ḥārzārın görmüşüz
 Bāğ-ı dehrüñ hem ḥazānın hem bahārın görmüşüz
 Biz neşātuñ da ğamuñ da rüzgārın görmüşüz

I

Başka rāḥat var tevāzu'la şafā-yı bālde
 Gülle germ-i naḥvet olma bezm-i cāh u mālde
 Neş'e-yāb-ı feyz olam dirseñ eger her ḥālde
 Çok da mağrūr olma kim mey-ḥāne-i iḳbālde
 Biz hezārān mest-i mağrūruñ ḥumārın görmüşüz

II

Kibr ile ālüdegānuñ bakma ḥāy u ḥüyına
 Sedd olur āḥir der-i maḳşūd bir ğün rüyına
 Kulle-i ḳāfı sipihr eylerse her bir müyına
 Top-ı āh-ı inkisāra pāydār olmaz yine
 Kişver-i cāhın nice sengīñ ḥişārın görmüşüz

IV

Olsa da Dārā gibi mülk-i cihān pīrāyesi
 Evc-i devletde Hümāya hem-ser olsa sāyesi
 Rüstemāsā ʿarşa-i eflāke çıḳsa pāyesi
 Bir ḥadeng-i cān-ğüdāz-ı āhdır ser-māyesi
 Biz bu meydānuñ nice çāpük-süvārın görmüşüz

---

¹² İÜ. 53b-54a, SÇ. 41a-41b.

V

Pençe-i zür-āzmāy ile kemīne kuvveti
Sell-i seyf-i āh iderse sūz-ı dilden hırfeti
Hānmānı tār-mār eyler sipāh-ı himmeti
Bir nefesde kaldırrur biñ bārgāh-ı devleti
Ehl-i derdüñ seyl-i eşk-i inkisārın görmüşüz

VI

Hüzn ider dil-ḥāhı üzre olmadan ʿālemde şād
Meclisi ḡamnāk ider sākī-i devr-i neşʿe-zād
Germ-bāzārın Nihālī serd ider dest-i kesād
Kāse-i deryūzeyeye tebdīl olur cām-ı murād
Biz bu bezmüñ Nābiyā çok bāde-ḥāhın görmüşüz

Gazeller

1¹³

Der-Nazīre-i Nüzhet Efendi

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

O dil kim anda feyz-i nūr-ı sırru'llāh olur peydā
Ṭarīkatda aña tevfiḳden hem-rāh olur peydā

Budur āyīn-i luṭf-ı nā-tamām-ı şīve-i devrān
Maḡallinde ḡilāf-ı şūret-i dil-ḥāh olur peydā

Ne dem taḡrīr-i vaşf-ı ebruvānuñ itsem elbette
Şarīr-i ḡāmeden bir nāle-i cāngāh olur peydā

Ḥayāl-i sürme-i āhū-firīb-i çeşm-i yār ile
Ser-i müjgānlarından şekl-i mīl-i āh olur peydā

¹³ İÜ. 45b, SÇ. 34b.
3a ebruvānuñ SÇ.: ebruvān İÜ.
5a itdükde İÜ.:itdükçe SÇ.

Ṭulūc itdükte mihr-i rūy-ı ʿālem-tābı kalbümde
Seḫāb-āsā raḳīb-i bed-liḳā nā-gāh olur peydā

Ġubār-ı ḫāk-i pāyuñ ḫātıra naḳş-efgen olduḳça
Kenār-ı dilde bir ḫoş tarḫ-ı nüzhetgāh olur peydā

Nihālī peyrev olsam Nüzhet-i iʿcāz-güftāra
Maʿānīden nazāʾir lafzdan eṣbāh olur peydā

2¹⁴

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḳāmetüñ bāğ-ı cinān-ı dilde Ṭübādūr baña
Naḫl-i ḳadd-i dil-peżīrūñ sidre-fersādūr baña

Beyt-i ebrū-yı ḫayāl-ender-ḫayālūñ āşikār
Līk maʿnī-i dehānuñ bir muʿammādūr baña

ʿArīzuñ Mecnūnuyam zencīrdür ḳaydum bentüm
Ḳākülūñ sevdāsı ancaḳ başḳa sevdādūr baña

Ḳayd-ı iṭlāḳ-ı vücūd-ı muṭlaḳı fehm eyledüm
Lā-y-ı keşret vaḫdet-i zātında illādūr baña

Ey Nihālī nazm u şiʿrüm lemʿa-i ilhāmdur
Böyle ṭabʿ-ı feyz-perver dād-ı Mevlādūr baña

Ḳāfiyetü'l-Bā

3¹⁵

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Zalāmı zīr-i meşḳ-i levḫa-i tekdīr ider mehtāb
Ḳayāl-i nīlgünī şafḫada taşʿir ider mehtāb

¹⁴ İÜ. 46a, SÇ. 35a.

5a ilhāmdur SÇ.: ilhāmdan İÜ.

¹⁵ İÜ. 46b-47a, SÇ. 35a-35b.

Ƙamer devrinde her ŧeb ʿaƙd-i ŧīm-āb itmege perde
Varaƙ ħall eyleyüp tekliŧ ile tedbīr ider mehtāb

Sevādına revāƙ-ı ħacle-i eflāk-i ŧeb-rengē
Sefīdāc-ı tılā-yı ŧīm-gūn taĥmīr ider mehtāb

Šabāĥ-ı vaŧldur ŧeb-zindegāna dīdeler rūŧen
Yine bir āfitābuñ maƙdemin tebŧīr ider mehtāb

Cilā-yı sürmeyi ŧāmıyla bīdār eyleyüp āĥir
ŧeker-ĥāb-ı niġāĥ-ı ġafleti tenvīr ider mehtāb

İdüp ŧeb-ĥūn sipāĥ-ı encüm-i seyyāre ʿazm-ile
Diyār-ı ĥıttā-i Keŧmīri hep teŧĥīr ider mehtāb

Yed-i beyzāyı ceyb-i hāleden izĥār idüp āĥir
Kelīm-i ƙarĥ-ile āfāƙda ŧeb-gīr ider mehtāb

Nihālī gerĥi fānūs-ı sipihri pūr-ziyā eyler
Velī pervāne-i sūzānı pek dil-gīr ider mehtāb

4¹⁶

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

İderse ŧafĥa-i ruĥsārın intiĥāb kitāb
İder muƙābele-i ĥüsn-i āfitāb kitāb

ʿİzārı ĥāŧiye-i ĥüsnine virüp revnaƙ
O mehden eyler ise vechi var ĥicāb kitāb

O nūr-ı ŧimde cüvānla ġörüldi hep bir bir
Cerīde-i emelümde olan ĥisāb kitāb

Melāl-i ŧoĥbet-i erbāb-ı zevƙe bāʿiŧ olur
Alursa destine meclisde ŧeyĥ ü ŧāb kitāb

¹⁶ İÜ. 47a, SÇ. 35b.
5a ƙāfiyede SÇ.: ƙāfiyeye İÜ.

Nihālī hāme-i ‘acz-āvere bu kâfiyede
Nazīre sehl olur eylerse bir hıṭāb kitāb

Ḥarfü’-t-Tā

5¹⁷

Mefā’īlün Mefā’īlün Mefā’īlün Mefā’īlün

İlāhī sīnemi gencīne-i esrār-ı ‘irfān it
Dilüm Ṭūr-ı tecellī hātırum meclā-yı Furkān it

Zebānum tercemān-ı ğayb-ı esrār-ı velāyet kıl
Cenānum maṭla’-ı dībāce-i envāra ‘ünvān it

Ümīdüm kes kes ü nākesden itme kimseye muhtāc
Cenāb-ı aḳdesüñden nā’il-i luṭf-ı firāvān it

Tecellī-i cemāl ile celāl-i *len terān*den¹⁸
Vücūdum ‘ayn-ı cem’-i muṭlaḳ it farkum perişān it

Beni bülbül gibi vaşfında güyā eyledüñ yā Rab
Benüm her zerre-i şevkümde bir tāze gülistān it

Nuḫustīn maṭla’-ı ser-şafḫa-i ṭab’um olan şı’ri
Varaḳ-pīrā-yı defter levḫa-zīb-i şadr-ı dīvān it

Kemīne-kaṭre-i ebr-ı bahār fażl u cūduñdan
Riyāz-ı huşk-ı bergi ihtiyācum sebz ü reyyān it

Dehānum kenz-i esrār-ı rumūzāt-ı tecellī kıl
Zebānum zıkr ile güyā lebüm vaşfuñla ḫandān it

Ser-efrāz it Nihālī bendenüñ āşār u eş’aruñ
‘İnāyet kıl kerem kıl luṭf eyle feyz-i ihsān it

¹⁷ İÜ. 45b, SÇ. 34b

¹⁸ Beni asla göremezsin! (El-a’râf Sûresi, âyet 143).

6¹⁹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Nūr-ı mir'āt-ı tecellî-i cemāl-i feyz-i zāt

Oldı pertev-bağış-ı 'aks-i mazhar-ı sırr-ı şifāt

Tarh-ı nağş-ı bād-ı kudretten zuhūr itmekdedür

Mevc-i piç-â-piç-i deryâ-yı hudûs-i mümkināt

Lîk evvel mevc-i baħr-i âferînişden yine

Kaṭre kaṭre müstefîz olmaḳda baħr-i kâ'ināt

'Ayn-ı feyz-i nūr-ı muṭlaḳ menba'-ı envâr-ı Hâḳ

Evvelîn ma'ni-i menşûr-ı ħurûf-ı 'âliyât

Gülşen-i ħâmemden olsun ey Nihâlî rûz u şeb

Ravza-i cennet-mişâline selâm ile şalât

7²⁰

Mef'ûlî Mef'â'îlî Mef'â'îlî Fe'ûlün

Hengâm-ı seħer yana yana şubħa dek âh it

Âyîne-i ħürşid-i cihân-tâbı siyâh it

İhlâş-ı 'übüdiyyet ile t̄alib-i Hâḳḳ ol

Var kendüni şâyeste-i dergâh-ı ilâh it

Ser-geşte-i iḳbâl-i cihân olma felekde

Esbâb-ı mübâhâtuñı ħırķayla külâh it

Makşûduñ eger râħat ise dâr-ı fenâda

Var ħısn-ı kanâ'atde gönül cây-ı penâh it

Farḳ eyler iken ħüsn ü kabîħi saña kim dir

Dâmānuña âlüde-i çirk-âb-ı günâh it

¹⁹ İÜ. 47a, SÇ. 35b-36a.

3a âferînişden SÇ.: âferînişde İÜ.

²⁰ Bu gazel, İÜ. ve SÇ.'de yok.

Pey-rev olarak pîre başiretle Nihālî
 Hâk-i kâdemin kuhl-i ziyâ-bağş-ı nigâh it

Harfî'l-Cîm

8²¹

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Nigâh-ı fitne-hîz-i yâr gâhî râst gâhî kec
 Mişâl-i mevce-i enhâr gâhî râst gâhî kec

Müeyyiddür vifākâ ser-fürülük cins ü nâ-cinse
 Döner bir şafhada per-gâr gâhî râst gâhî kec

Piyâde olsa da manşûbe-i fırsatda ol şâha
 Yürür ferzâneveş agyâr gâhî râst gâhî kec

Hâlel virmez huţûtı cedvel ü taqvîme şüretde
 Olnca resm-i ma'nîdâr gâhî râst gâhî kec

Dil-i ehl-i 'alâyık muţtaribdür baħr-ı hayretde
 Turur keştî-i lenger-dâr gâhî râst gâhî kec

Nihālî dūr olur kurb-ı reh-i maţlûb elbette
 Olursa şîve-i reftâr gâhî râst gâhî kec

9²²

Naẓîre-i Nâbî Efendi

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Sürüp rehvar-ı 'azmi hıttâ-i miħnet-serâdan geç
 Yiter âvârelük reftârı devr-i nâ-becâdan geç

Kenâr-ı çeşm-i hûn-rîzümde seyr it şüret-i hâlin
 Diyâr-ı Hinde ser-hadd-i fezâ-yı Kerbelâdan geç

²¹ İÜ. 47b, SÇ. 36a.
 3a piyâde SÇ.: piyâle İÜ.

²² İÜ. 47b-48a, SÇ. 36a.

Şaķın geçme o şūhuñ şevķ-i tāk-ı ebruvānından
Saña kim dir pül-i ħam-geşte-i resm-i dü-tādan geç

Zer-i ħālīş ‘ıyār-ı cevherüñ var ise zātında
Memerr-i ħadde-i terbiyet-i sūrāĥ-zādan geç

Küşād it bād-bān-ı himmetüñ baĥr-ı tevekkülde
Mesīr-i lücce-i girdāb-ı pür-bīm ü recādan geç

Vefāsuz dir imişsin baña her meclisde aĥbāba
Yoluñ düşdükçe inşāf eyle gel semt-i Vefādan geç

Taĥammüldür sebeb evzā‘-ı nā-hemvārını ħarye
Ĥazer çīn-i cebīn-i yārdan dūr ol ĥaṭādan geç

Nice bir ıztırāb u pīç ü tāb-ı dil-ĥırāş itmek
Ümīd-i luṭf-ile beyhüde bāb-ı ilticādan geç

Ne mümkin Nābī-i üstāda peyrevlik ĥaķīķatde
Nihālī vādī-i nā-refte rāh-ı i‘tinādan geç

Ĥarfü’ d-Dāl

10²³

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Bu keşretgāhda ‘ayn-ı ‘ıberdür ĥalkā-i tevĥīd
Ĥaṭ-ı per-gār-ı ‘ırfāna memerrdür ĥalkā-i tevĥīd

Tütük-tā-yı gelü-yı vaşfa şıĥmaz hāy u hüy ile
Muĥaşşıl ĥāric-i tāvķ-ı beşerdür ĥalkā-i tevĥīd

N’ola ser-geşte olsa sālīk-i zevraķ-süvār-ı zıkr
Döner girdāb-ı baĥr-ı pür-güherdür ĥalkā-i tevĥīd

Mecāl-i mīm mülk-i ‘ālem-i feyż-i İlähīde
Medār-ı noķta-i nūr-ı başardur ĥalkā-i tevĥīd

²³ İÜ. 48a, SÇ. 36b.

‘Aceb mi kuvvet-i bāzū-yı küh-endāz-ı vecd olsa
Süvār-ı sâ‘id-i ehl-i eşerdür halka-i tevḥīd

Muṭabıkdur nuḳūş-ı kâ’ināt āşârına bir bir
Nigîn-i hâtem-i dest-i kaderdür halka-i tevḥīd

Muḥīṭ-i ufḳ-ı haṭṭ-ı istivâ-yı nefy ü işbâta
Nev-usturlâb-ı iḳlîm-i digerdür halka-i tevḥīd

Pür olmuşdur derûnı nükte-i esrâr-ı hikmetden
Mişâl-i hoḳḳa-i dil mu‘teberdür halka-i tevḥīd

Nihālî revzen-i ğayb u şuhûda sū-be-sū nâzır
Ṭarîḳ-i ‘aşḳa dâ‘ir reh-güzerdür halka-i tevḥīd

11²⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

‘Ālem-i feyz-i İlahîden ümîd iden meded
Koymasun âyîne-i ḳalbinde hiç jeng-i ḥased

Mā-sivānuñ gülşen-i tecrîd ü istignâsınuñ
Güyyā her berg-i sebz-i ğoncesi ber-dest-i red

Maḳsim-i keşrettedür mecrâ-yı ‘ayn-i ihtilâf
Yoḳsa feyz-i lücce-i vaḥdetde olmaz cezr ü medd

Evc-i ṭâḳ-ı i‘tibârından düşer ğaddârlar
İrtifâ‘-ı kevkeb-i iḳbâlin eylerken raşad

Şûret-i zıddındadır eşyānuñ aşl-ı imtiyâz
Bir ‘aceb âyinedür yek-dîğer için nîk ü bed

Farḳ olunmaz devr-i ḥürşîd-i sipihr-i sînede
Maşrıḳ-ı şubḥ-ı ezelden mağrib-i şâm-ı ebed

²⁴ İÜ. 48b, SÇ. 37a.

Sāha-i eflāki her bir lahẓada cevlan ider
Hıaẓve-i rehvar-ı abük-seyr-i zihne var mı hadd

Enfus-i āfākı İskender gibi seyr it gönül
Sen de yap mülk-i vücudunda hevā-yı nefse sedd

Ėonca-i ne'şgüfte-āsā böyle müsteşnā gerek
Her azel olmaz Nihālī nev-gül-i rüy-ı seped

Harfü'r-Rā'

12²⁵

Mef'ūlü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

Luft itmedükçe bir kese āzār saht olur
Zıll-ı zalīl-i Sidrede bī-bār saht olur

İkbāli zā'il olsa fūrū-ķadr am yimez
Erbāb-ı cāha ille-i idbār saht olur

Dest-i sitemle şurre-i ihsān ağır gelür
Taħmīl-i minnet ile sebük-bār saht olur

Ednā kederle maħv olur āşār-ı inbisāt
Bir ukde ile reste-i hemvār saht olur

Bir hūya tab'ı müşkil olur sū-i halkdan
Hem-sāye gibi merdüm-i hūn-h'ār saht olur

Devr-i felek müsā'ade de itse cevri ider
Elbette luft-ı şahş-ı bed-eṫvār saht olur

Sehl olmaz olmaz olmasa taķdīr-i Hāk ma'īn
Tedbīr daħi olsa da her kār saht olur

Olsa şevābı bāri mu'ādil ünāhına
Ecr-i cezīl sā'il-i cerrār saht olur

²⁵ İÜ. 48b-49a, SÇ. 37a.

Vuşlat Nihālî-tab'a mülâyim gelür velîk
Bîm-i telâş-renciş-i agyâr saht olur

13²⁶

Meḥ'ülü Fā'ilätü Meḥ'ülü Fā'ilün

Ol kaşı yâ ki her qarası bir hadeng atar
Cân atsa biñ kez 'âşıkâ tûri direng atar

Pürdür haţarla baħr-ı muħîṭ-i sipihr-i dūn
Mevc-i űikeste keff-i kenârı niheng atar

Şanma hilâl-i sîm felâhân-perest olup
Ehl-i kemâle çarħ-ı sitemkâr seng atar

Bulmaz nişân şayd-ı ümîd ol kimesne kim
Şaħrâ-yı râh-ı tûl-ı emelde tûfeng atar

Peyk-i niyâz-ı vuşlata rehber olursa da
Evvel kademde nâz iderek pây-ı leng atar

Al eyledükçe meclis-i meyde hicâbdan
Her bir kadeħde çehre-i sâķide zeng atar

Dönmez Nihālî dâ'ire-i ülfete müdâm
Atsa kapağı nâz-ile ol şûħ u űeng atar

14²⁷

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

Kaşdı ol ħünî-siriştüñ 'âşıkun cānındadır
Āşıkunıda var ise cānı anuñ yanındadır

Lekke-şüy-ı dāmen-i ħırmān olur eşk-i ümîd
Ehl-i ye'süñ feyzi ebr-i çeşm-i giryānındadır

²⁶ İÜ. 49a, SÇ. 37b.

²⁷ İÜ. 49b, SÇ. 37b.

Her ne deñli gūne olsa cāme-i ihsān yine
Hār-ı cān-āzār-ı minnet zīr-i dāmānındadır

İtme tedbīr-i devā-yı ‘illet-i aşk ey tabīb
‘Āşīkuñ dermānı ancak terk-i dermānındadır

Rūşen eyler şafvet-i bāṭın rūsūm-ı zāhiri
Sālikūñ sırr-ı derūn-ı feyz-i ‘irfānındadır

Yok kanā‘atla Nihālī hiç tekā-pūy-ı emel
Gūy-ı çevgān-ı ‘alāyık hırş-ı meydānındadır

15²⁸

Meḫ‘ülü Fā‘ilātü Meḫā‘ilü Fā‘ilün

Gerçi nigāh-ı ‘işvelerin bī-amān olur
Ol bī-amān emāna gelür bir zamān olur

Müjgān u ebruvānuñı vaşf eylesem sentüñ
Geh tīr olur elümde kalem geh kemān olur

Vaşf-ı hayāl vaşf-ı dehānuñla ey perī
Resm-i sevād dīdede gözden nihān olur

Zencīr-i zūlf-i yāre mülāzım bu kayd ile
Elbet gelür bu silsilede imtiḫān olur

Kilk-i Nihālī dīde-i nazma virür cilā
Böyle kalursa maḫberesi sürmedān olur

16²⁹

Meḫ‘ülü Fā‘ilātü Meḫā‘ilü Fā‘ilün

Efsūn-ı siḫri dīdelerüñ bī-zamān oğur
Her bir bakışda ‘āşīka ‘ıqd-ı lisān oğur

²⁸ İÜ. 49b, SÇ. 38a.

3a vaşf-ı hayāl İÜ.: ‘aks-i hayāl SÇ.

²⁹ İÜ. 49b-50a, SÇ. 38a.

4b eger SÇ.: diyü İÜ.

Çeşmüñ ki ceng-i Rüstemi ‘aynıyla naql ider
Kemter-nigehde her müjesi dāstān oqur

Feyz-i nesīm-i gonce-güşā-yı bahār ile
Bülbül çemende şām u seher gülsitān oqur

Görmüş fūnūn-ı şīve vü nāzı ol āfetūñ
Gelsün nazīri varsa eger imtiḥān oqur

Şavṭ-ı şarīr-i ḥāme degüldür şaḥīfede
Güyā Bilāl-i şubḥ-ı belāgat ezān oqur

Püdüür ḥikemle nüşḥa-i esrār-ı kâ’ināt
Hep müşkilāt-ı gāmizasının ‘ārifān oqur

Bendeñ Nihālī cān u gönülden ḥulūş ile
Derd-i du‘ā-yı devletüñi her zamān oqur

17³⁰

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Her baqışda gönümi ol şūḥ-ı gonce-fem qapar
Böyle düz-dīde-nigehdür baqmasam baqsam qapar

Tābiş-i berq-i cemāl-i şu‘le-rizüñ ey perī
Dīdeden tāb-ı nigāh-ı ‘āşıkı her dem qapar

El-amān ey bī-amān tātār-ı gamzeñden senüñ
Hem ider tārāc mülk-i iştıbārı hem qapar

Ṭal‘at-ı ḥürşīd-i ‘ālem-tāb āb-ı rüy için
Her varaqdan bir kemīne qatre-i şeb-nem qapar

Ey Nihālī jeng-i gamdan ihtirāz it kim senüñ
Cevher-i āyīne-i ṭab‘uñ hevādan nem qapar

18³¹

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Tır-i nigāh 'āşıkına hark-ı 'adedür
Olmaz naşīb herkese sehmü's-sa'adedür

Rağbet ider mi devlet-i dünyāya ehl-i Hāk
'Aql-ı ma'āşī olsa da meyli ma'ādudur

Güş eylemez mi harf-i recāyı o şüh lebūñ
Kaşdı niyāzı nāz-ile ancak i'adedür

Ehl-i hevāyı bād-ı be-dest itmege hemān
Erbāb-ı zühd-i huşk 'aceb 'iddi'ādudur

Mahrūm olur mı hiç Nihālī o bende kim
Dergāh-ı Hākda dest-i ümīdi du'ādudur

19³²

Der-Nazīre-i Hayrī Efendi

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Ne dem ki 'aks-i ruhuñ cām-ı mey-keşāna düşer
Hābāb-ı bāde şererveş derūn-ı cāna düşer

Yanup yakılmadadır vuşlat ancak 'āşıkā
Kenār-ı şem'ine pervāne yana yana düşer

Ümīd-i maṭla' ile mevki'-i recāda gezen
Diyār-ı ye'sde ser-ḥadd-i lā-mekāna düşer

Sirişk-i dīde-i encüm şumār-ı bülbüldür
Kemīne katre-i şeb-nem ki gülsitāna düşer

³¹ İÜ. 50a-50b, SÇ. 38b.

³² İÜ. 50b, SÇ. 38b.

5a pāk-i tab' SÇ.: pāk İÜ.

Nihālī peyrev-i Ḥayrī-i pāk-i ṭab^c ol kim
Sūhanda nūktelerūñ cümle şa'irāne düşer

20³³

Mefā'ilūn Fe'ilātūn Mefā'ilūn Fe'ilūn

Medār-ı meclis-i dürdī-keşān şafāda gezer
Gehī şurāḥī ṭurur gāh cām-ı bāde gezer

Bu rüz-gārda alınmaz metā^c yok ancaḳ
Ḳumāş-ı bihter ü ṭālī^c girān-bahāda gezer

Bu rüz-gārda geşt-i süvār-ı baḥt-ı ṭama^c
Ġarīḳ-i lücce-i ye^s olsa da recāda gezer

Müsāfirān-ı cihāngir dü-ālem-i tecrīd
Ṭarīḳ-i aşḳda hep terk-i māsivāda gezer

Nihāliyā eşer-i kilik-i nādire-zādum
Maḳām-ı ḥüsn-i edāya ḳadem-nihāda gezer

21³⁴

Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilūn

Ne dem ol çengī-i vecd-āver-i pür-ğunc oynar
Raḳş ider ehl-i ṭarab ṭā'ife-i renc oynar

Kime bāzīçe-i devrānda düçār olsa felek
Düşeşi olsa da yek-pāre şeş ü penç oynar

Şanemā kār-ı füsūn-ı nigehi işvelerūñ
Şu^cbede-bāz gibi ḥīle vü nirenc oynar

Ṭāb-ı meyden kızarup ḡabḡab-ı sākī gūyā
Aksi düşdikçe şurāḥīlere nā-renc oynar

³³ İÜ. 50b-51a, SÇ. 38b.

³⁴ İÜ. 51a, SÇ. 39a.

2b olsa da SÇ.: olsa İÜ., şeş ü SÇ.: düşeş İÜ.

Dest-i erbāb-ı feşāhatda Nihālī her bār
Nīze-i kilik-i maʿānī-i sūhan-senc oynar

22³⁵

Mefʿūlū Mefāʿilū Mefāʿilū Feʿūlūn

Gör ʿalīni ol ʿuzūnū gerçi ḥameldür
Taḳvīm-i ruḥında o siyeh ḥālī Zuḥāldür

Taḥkīk-i naẓar eyleseñ ebnā-yı zamānūñ
Her vażʿ-ı fūrū-māyesi bir ʿarb-ı meşeldür

Başma ayağūñ kūşe-i mey-ḥāneye zāhid
Maʿmūre-i rindide bu bir başka maḥaldür

Āsāyiş-i erbāb-ı hevā dehr-i denide
Vā-beste-i ser-rişte-i esbāb-ı keseldür

Ser-māyesi erbāb-ı dilūñ varsa Nihālī
Bir nükte-i ser-beste vü bir tāze ğazeldür

23³⁶

Mefʿūlū Fāʿilātū Mefāʿilū Fāʿilūn

Sīm-āb-ı ʿışk-ı yār derūnumda şaklıdur
Ammā ki rāḥat idemez āteş yaḥaklıdur

Yağdı kül itdi sūziş-i ʿışkıyla sīnemi
Var ise böyle yağıcı tāze ocaklıdur

Sāķī kümeyt-i bādeyi sürsin ḳadem ḳadem
Erbāb-ı bezm başdan ayağa ayaklıdur

Zāhid varınca sen de bulursuñ o devleti
Rindān ne rütbe meykede de ḥuḥuraḳlıdur

³⁵ İÜ. 51a, SÇ. 39A.

³⁶ İÜ. 51a-51b, SÇ. 39a.

Beñzer riyâz-ı cennete nazmum Nihâliyâ
Her berg ü şâhı hüsn ile dallı budaqlıdur

24³⁷

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Meşğ ider ebrûlaruñ vaşfın kalem dilber yazar
‘Ârızuñda hatt-ı reyhân-ile biñ ‘anber yazar

Nağd-i ‘ömri h̄‘âce-i devr-i felek eyler hisâb
Rüz u şeb îradı maşraf kayd ider defter yazar

Şer‘i erbâb-ı maḥabbet mâni‘ olmaz şevkine
‘Arz ider ma‘şûka ‘âşık ḥâlini maḥzar yazar

Leblerüñ medḥ eyledükçe ḥâme-i şîrîn-zebân
Resm-i yâkût ile gūyâ sūre-i kevşer yazar

Mâcerâ-yı eşk-i ḥūn-âlūd çeşmi dem-be-bem
Kilk-i müjgân şafḥa-i ruḥsâra bî-maşar yazar

Hüsn-i ta‘bîrin ḥalâvetden tehî itmez o kim
İtse ma‘nâ-yı mükerrer lafzını sükker yazar

Fehmine söz yok Nihâlî hoş-edâ şehriletüñ
Hem oğur ser-nâme-i ‘uşşâkı hem ezber yazar

25³⁸

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Meh-cebînüm ta‘latuñ gördikçe ‘âşık ‘îd ider
Luṭfuñı ‘îd üstine bî-çâre dil ümmîd ider

Hükmini mülk-i cemâlin zâ‘il itmez ‘ârızuñ
Devr-i ḥattında berât-ı hüsnini tecdîd ider

³⁷ İÜ. 51b, SÇ. 39b.

³⁸ İÜ. 51b-52a, SÇ. 39b.

Vaşf-ı dendānuñla seng-i satra her bir şafhada
Hāme-i hoş-naqş nazm-ı ʿıqd-ı mervārīd ider

Gerdenüñle kākül-i ham-der-hamuñ resm eyleyen
Rüz u şeb tebyīzünüñ etrafını tesvīd ider

Pertev-endāz olsa nūr-ı maşrıq-ı şüh-ı cemāl
Zerre-i nāçizi her bir lemʿası hürşīd ider

Nā-mükerrerdür tecellīgāhda ʿaks-i nuqūş
Kim kimüñ etvārını her hālde taqlīd ider

Ey Nihālī şıdķ-ile vāreste-i keşret olan
Ġonce-i ihlāşı zīb-i gülşeni tevḥīd ider

26³⁹

Mefʿülü Fāʿilātü Mefʿülü Fāʿilün

Ruhsār-ı yārı haṭṭ-ı ʿizārı yazar bozar
Bilmem ne vechi var ki kenārı yazar bozar

Devr-i sipihr-i şafha-i būd u nebūdına
Nesh-i dü-ḥarf-i leyl ü nehārı yazar bozar

Levh-i ḥayālī taḥta-i remmāle beñzedür
Şekl-i ümīdi bu dil-i zārı yazar bozar

Rüy-ı ʿarūs-ı baḥtı felek yazsa da yine
Yoḫdur beķāsı māşıtavārī yazar bozar

Taʿlīmghāh-ı mekteb-i gülşende bülbülüñ
Tümār-ı berg-i gülde hezarı yazar bozar

Māñiden alsa meşķ Nihālī ḥaṭā ider
Müyñ kalemle kākül-i yārı yazar bozar

---

³⁹ İÜ. 52a, SÇ. 40a.

27⁴⁰*Mef'ûlî Mefâ'îlî Mefâ'îlî Fe'ûlîn*

Açılmağa nev-ğonce-i dil çeşm-i ter ister
Gül-geşt-i derûn şeb-nem-i feyz-i seher ister

Şeb-zindelere nûr-ı cebîñ rāh-nümādur
Ne meş'ale ne hāle-i mehden fener ister

Dīvāne gönül da'vetine itse 'azîmet
Āyā o perî gelmege bir şeb neler ister

Feyz almağa bu meykedede cām-ı şafādan
Cür'a gibi rû-māl olacağ başka yer ister

Ṭayy itmege bu bādiyeyi bād-ı şabāveş
Şahrā-yı fenāda kadem-i haṭve per ister

Devr itmede ma'zûrdur ebvāb-ı ricāli
Devrān-ı felek ehl-i dili der-be-der ister

Yaқılmağa bir şem'ci şeb-ārā-yı cemāle
Pervāne-şifat şevk-ile dil pür-şerer ister

Tanzîrde senden yine aḥbāb Nihālî
Bir tâze-edā tâze-zemîn nev-eşer ister

28⁴¹*Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*

Şanma kim 'özr ile erbāb-ı sitem cāh yapar
Yapduğı cāh degül düşmek için çāh yapar

Sen binā eyle tevekkülle esās-ı emeli
Bî-kesüñ ḥāne-i vîrānesin Allāh yapar

---

⁴⁰ İÜ. 52a-52b, SÇ. 40a.

⁴¹ İÜ. 52b, SÇ. 40b.

Yıkısa da hâtır-ı ağıyarı o şüh-ı tannâz
Nigeh-i çeşm-i füsün-sâzı ne tîz âh yapar

Ehl-i gaflet yapamaz ehl-i başîret kârın
Tekye-i kalbi yine merd-i dil âgâh yapar

Beyt-i ma'mûr-ı tabî'atda Nihâlî hâmeñ
Böyle hep tâze zemîni geh ü bî-gâh yapar

29⁴²

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hem-dem olur düşmene nabz-âşnâ hem kan alur
Kan degül maqşûdı fırsat bulsa belki cân alur

Tâ esâsından harâb olmuş diyâr-ı mekremet
Bestedür bâb-ı saḡâvet şimdi kim mihmân alur

Sebkat-i akrâna 'âlî-himmet ister şübhesiz
Haylî fârisdür o kim bu 'arşada meydân alur

Ḳadr-i aḡbâbı bilür sūdâger-i 'irfân olan
Kâle-i ḡüsn-i şenâyı cümleden erzân alur

Yok Nihâlî Yûsuf-ı ma'nâ-yı şî're iltifât
Olsa da biñ imtinân ile yine ihvân alur

30⁴³

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Âşîka luḡf eylemek ḡaşd itse cânân yol bulur
Ḥaste-diller derdine elbet ḡabîbân yol bulur

Elde sâḡar olmasun ya söz ayaḡa düşmesün
Bezm-i meyde tevbe-i aḡbâba yârân yol bulur

⁴² İÜ. 52b-53a, SÇ. 40b.

⁴³ İÜ. 53a, SÇ. 40b.

Zāhidi sükkerle rindānı mey-i gülfām-ile
Her ʿarīkūñ ehline meşrepçe şeytān yol bulur

Reh-rev-i semt-i hīlāf olmazdan evvel haşmına
ʿÖzri maḳbūl olmağa erbāb-ı ʿişyān yol bulur

Pey-rev-i ihlāş olan güm-geşte ʿāḳibet
Rehberin Hızr eyleyen şahrā-neverdān yol bulur

Herkesüñ yolında kārı kendüye āsān gelür
Nīm-i şebde rüz-ı rüşen gibi düzdān yol bulur

Giçmez erbāb-ı ʿaraz bekler ʿarīk-i fırsatı
Her reh-i nā-refteden üftān ü hīzān yol bulur

Güşe-gīrān-ı ferāğ olur Nihālī sūd-mend
Kesb-i envā-ı kemāl ü fazla āsān yol bulur

Ḥarfü'z-Zā

31⁴⁴

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Dil-i vaḥdet-güzīnān keşret-i maḥrem ḳabūl itmez
ʿAceb āyīnedür kim şüret-i hem-dem ḳabūl itmez

Şafādur ʿāşīḳ-ı mecrūḥa zaḥm-ı yāre şabr itmek
Bu derd ile ölürse minnet-i merhem ḳabūl itmez

Raḳīb-i dīv-sīret ol melek-sīmā ile varken
Ser-i kūyında cennet olsa da ādem ḳabūl itmez

Muḥālif kār-sāz olmaz maḳāmāt-ı maḥabbetde
Vefā-dārān ḳānūn üzre zīr ü bemm ḳabūl itmez

Nesīmānuñ görelden nazm-ile güftār-ı maḳbūlin
Nihālī ḡayrīsintüñ şīrini ʿālem ḳabūl itmez

⁴⁴ İÜ. 53b, SÇ. 41a.

32⁴⁵

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

O şüh-ı dil-keş âyâ sînesin bilmem neden açmaz
Meger bîm-i niğâh-ı 'âşık-ı dil-besteden açmaz

Olur zâhir ne şöhet kâle hâl erbâbına ma'nâ
Bilenler şöhet-i işrâkiyânı hîç dehen açmaz

Der-i hâlvet-serây-ı kalbi feth eyler mi her nâdân
Kilid-i mahzen-i hüsni-yâkîni sū-i zann açmaz

Ben ol Ya'küb-ı ye's-i Yūsuf-ı güm-geşte-âmâlüm
Dü-çeşmi bahtımı ümmid-i bûy-ı pîrehan açmaz

Nihâlî inkisârî kalb müşkildür ki hâtırdâ
Kemîne 'uğde olsa tîşe-i hârâ-şiken açmaz

Harfü's-Sîn

33⁴⁶

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

O şühûñ 'arız-ı şeb-günüñ itmek her kim ister būs
Haç-ı reyhân ile ser-şafha-i Qur'ânı eyler būs

Mişâl-i seng telşim olmada takbîl olındıkça
Şafâ-yı Ka'be-i rüyında ol hâl-i mu'anber būs

Der-i dildâra leb-sây olmağa ta'zîm ile her gün
Tevâzu'la zemîni yer yer eyler mihr-i enver būs

Tılsım-ı 'aks-i hayret-hîz rûyın hod-be-hod görse
Her-âyîne ider mir'âti biñ hasretle dilber būs

Dehen-şüy-ı ümid-i çeşme-i âb-ı hayât olsun
Hayâl-i la'l-i gül-ğand-i lebin iden mükerrer būs

⁴⁵ İÜ. 53b, SÇ. 41a.

⁴⁶ İÜ. 54b, SÇ. 41b.

Yiter bir nev-demide gonce-i ter büsegâhından
Dehânın her kimüñ eylerse ol rûh-ı muşavver būs

Nihālî hayli müşkildür hidâyet rāh-ı maqşūda
Bu vādide rikāb-ı Hızır itmişdür Sikender būs

Harfî'ş-Şîn

34⁴⁷

Mefâ'ilün Fe'ilātün Mefâ'ilün Fe'ilün

Harîş-i dehr ü gedâ dil gınâyı neyler imiş
Faķır-i tül-ı emel kîmyâyı neyler imiş

Ġarîķ-i ye's-i ümîd ıztırâb ider yoġsa
Yem-i recâda gezen nâ-ġudâyı neyler imiş

Rızâ-yı Haķķa eger aşlı terk ü tecrîdüñ
Ķalenderân-ı ġaķîķat 'abâyı neylermiş

Vaţanda ġüşe-nişîn-i maķarr-ı 'uzlet olan
Ġarîb olsa daġı âşnâyı neyler imiş

Hevâ-yı 'aşķ ile dil-ġasteler 'alîl olmaz
Marîz-i derd ü maġabbet devâyı neyler imiş

Cenâb-ı Ĥâlîķa tefvîz emr iden 'arîf
Varup emîr ü şehe ilticâyı neyler imiş

Dilüñ ġulüşı olur Haķķa mürşid-i kâmil
Nihālî merd-i Ĥudâ reh-nümâyı neyler imiş

⁴⁷ İÜ. 54b-55a, SÇ. 42a.

Harfî'l-Kâf

35⁴⁸

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Viren rāh-ı talebde cānı cānān buldığım gördük
İdenler cüst-cü elbetde bir kân buldığım gördük

Kem olmaz kıymeti pest olsa da kadri hünermendin
Nice pes-pāyenin devletde rüchān buldığım gördük

Olanlar reh-ber-i İskender-i maşşūd Hızr-āsā
Çeh-i zulmetde rāh-ı āb-ı hayvān buldığım gördük

Yem-i tedbīrde keşti-süvār-ı mevsim-i taqdīr
Kenār-ı kāmı dil-ḥ'āh üzre āsān buldığım gördük

Güşāde-dest olan dergāh-ı Hāḫdan ğayra ye's-ile
Ümīdin şurre-i pür-naḫd-i hırmān buldığım gördük

Olan sīr-āb reşḫ-i çeşme-i feyz-i kanā'atden
Kemīne-ḫatrede mecrā-yı tūfān buldığım gördük

Nihālī ḫaḫ-ı āmāl itme dā'im luḫf-ı Bārīden
Nice rencūr-ı bī-dermān dermān buldığım gördük

36⁴⁹

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ġmā-yı ḫalbimüz var genc-i bād-āverden el çekdik
Ḫanā'atle nevāl-i süfre-i dīgerden el çekdik

Taḫammül ḫalmanı aġyāra ḫīl u ḫālden āḫir
Der-āġūş-ı miyān-ı yār-i nāzikterden el çekdik

---

⁴⁸ İÜ. 55a, SÇ. 42a.
4. beyit İÜ.'de yok.
5b Ümīdin SÇ.: Ümīdüñ İÜ.
⁴⁹ İÜ. 55a-55b, SÇ. 42b.

Maḥabbet menziline ḥayli miḥnet irtikābında
 ʿĪnān-ı ārzū-yı vuşlat-ı dil-berden el çekdik

Geçüp erbāb-ı cāhuñ zīver ü esbāb-ı faḥrından
 Hevā-yı sübhā-i şāhāne-i gevherden el çekdik

Raḳībūñ vaż-ı nā-hemvārı oldı mānı-ı ülfet
 Ne āl itdiyse itdi ol perī-peykerden el çekdik

Görüp sūd u ziyānın çārsū-yı dehr-i fānīnūñ
 Tehī-dest-i ümīdüz ceyb-i sūdāgerden el çekdik

Girān geldi ṭabīb-i çarḥuñ istiğnāsını çekmek
 Nihālī ḥoḳḳa-i dārū-yı cān-perverden el çekdik

37⁵⁰

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bilmem ey dil ki senūñ yoḳ mıdır istiʿdāduñ
 Yoḳsa taʿlīmde taḳşīri mi var üstāduñ

Şayfa-i şarfı dil-i sūhteler çekmezler
 Muḥtelif emşilesi olmasa bir ĩrāduñ

Olmasa cevher aşlında kemāl-i şafvet
 Āhene ʿillet-i rüchānı nedür pülāduñ

Gerçi var medḥali kesbūñde velī zātında
 Cünbüşi başka olur māye-i māder-zāduñ

Feyz var gülşen-i ṭabʿuñda Nihālī var ise
 Cānib-i ʿālem-i bālādan olur imdāduñ

⁵⁰ İÜ. 55b, SÇ. 42b.

38⁵¹

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

O hāşşiyet ki vardur neşʿesinde cām-ı gülgünüñ
Hum-ı pür-ḥikmetinde yokdur ol hālet Felāṭünüñ

Cebīnüñ mevc-i istiğnā-fürüş-ı naḥvet olduḡça
Gelür ebrūlarından ḥāṭıra āşarı Zū'n-nünüñ

Olur ehl-i kemāle kem-ʿiyārān bāʿiṣ-i rüçhān
İder efzūn ḡadrin şîr-i nā-mevzūn mevzūnüñ

Münāfīdir ruṭübetle yubüset imtizāc itmez
ʿAbeşdür rind-i mey-ḡārāna istiʿmāli āfyünüñ

Yine miḡyās-ı kilkümden Nihālī ṭabʿ-ı feyz ile
Kenār-ı şafḡa-i eşʿāra aḡdı Neylī mażmūnüñ

39⁵²

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Mā-cerā-yı ḡasretüñ bir bir beyān itsem gerek
Eşḡ-i çeşm-i nāle-ḡizüm tercümān itsem gerek

Küh-ı Ḳāf-ı ʿuzleti dāru'l-emān itsem gerek
Beyza-i ʿAnḡāda āḡir āşiyān itsem gerek

Rüstemāne bu cedelgehde yeter ḡayli neberd
Bir zamānda ḡaşma irḡā-yı ʿinān itsem gerek

Şevḡ-i tār-ı zülf-i ḡam-der-ḡamla evc-i çarḡa dek
Mevc-i pīç-ā-pīç-i āhum nerdbān itsem gerek

Sırr-ı naḡş-ı ḡātem-i laʿl-i lebüñ pinhān idüp
Sīnemi gencīne-i rüḡ-ı revān itsem gerek

⁵¹ İÜ. 55b-56a, SÇ. 44b.

⁵² İÜ. 56a, SÇ. 43a.

Ebr-i tūfān-zāy-ı hūn-ı dīde-i giryānuma
Her ser-i müjgānı şaf şaf nāvdān itsem gerek

Feyz-i āşār-ı tabī'atda Nihālī cā-be-cā
Şafha-i eş'ara tarh-ı gülsitān itsem gerek

40⁵³

Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlūn

Āteş-i firkatde kaldum vuşlat ümmīdindeyüm
Güyyā düzaḥda kaldum cennet ümmīdindeyüm

Nā-ümmīdüm rüz-gāruñ geç 'atāsından velī
Rāst-ı erbāb-ı kirāmdan himmet ümmīdindeyüm

Nev-be-nev ālāmdan dā'im girībān-çāk iken
Dehr-i fānīden acā'ib rāḥat ümmīdindeyüm

Āşnā-yı çeşm-i bīmār-ı nigārum tā ezel
Ḥaste-i ma'sūḳum ammā şihḥat ümmīdindeyüm

Aḥter-i baḥt iktirān-ı devr-i tāli' itmeden
Āsyā-yı çarḥdan ben nevbet ümmīdindeyüm

Sermede peyrevlik itmekdür Nihālī maḳşadum
Yoḥsa zann itme mücerred şöhret ümmīdindeyüm

Ḥarfū'n-Nūn

41⁵⁴

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn

Leṭāfet kat kat olmuş 'arızında feyz-i Bārīden
Yazılmış rüyına nev-ḥāşiye ḥaṭṭ-ı 'izārīden

⁵³ İÜ. 57a, SÇ. 44a.
5. beyit İÜ.'de yok.
2b kirāmdan İÜ.: keremden SÇ.
5a Nihālī İÜ.: Mücerred SÇ.
5b mücerred SÇ.: Nihālī İÜ.

⁵⁴ İÜ. 57a-57b, SÇ. 44a.

Siphr-i dilde dā'im muhterikdür kevkeb-i ışıkum
O meh-ıal'at bir āteř-pāre koydı burc-ı nārīden

Yanup yağılmada pertev alan řem'e-i cemālūñden
Sebaķ-āmūz olur pervāneveř ders-i Fenārīden

Bu bāzīgehe haşmın hātırın taıyīb ider ğālib
Meřāmm-ı řab'ı ta'ıtır eyleyen 'ūd-ı řamārīden

Mücāzāta direfř-ı Gāveyān ber-düř olur āhir
Olanlar girye-rīzān düřmen-i Đaħħāk-ı mārīden

Olur memnūn küllī řıve-i taķdırden elbet
Olan āna Nihālī sırr-ı cüz'-i ihtiyārīden

Bu keyfiyyetle hep etrāfda şöhret-řı'ār olmuş
Haı-ı nev-hīz-i yārūñ meřki var Ķarařiřārīden

42⁵⁵

Mef'ālūn Mef'ālūn Mef'ālūn Mef'ālūn

Bu řarhuñ řu'le-i cevväleden devr-i sirācından
Düşer reng-i havādiř nev-be-nev 'aks-i zücācından

Devā olmaz řabībā bildiğümse şabrdan ğayrı
Uřandum derd-i bī-dermān-ı devrānuñ 'ilācından

Tevāzu'dur düşen erbāb-ı feyzın řānına yoħsa
İder mi ser-fürū cāma sürāhī ihtiyācından

Leřāfetde muvāfiķ şartdur ülfet huřuřında
Nümāyāndur bu ma'nā meyle ābuñ imtizācından

Ser-ā-ser çārsū-yı řab' pā-māl-i kesād olmuř
Nihālī kāle-i řab'uñ revāc-ı bī-revācından

⁵⁵ İÜ. 57b, SÇ. 44b.

43⁵⁶*Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün*

‘Acebdür tavr-ı izhār-ı edeb küstāh meşrebden
Zuhūr itmek gibi küstāhlık tavrı mü’eddebden

İder mi i’tinā küttābdan bir ferde ‘irfānla
Olan pākīze-dāmen lekke-i cehl-i mürekkebden

Ya neyl-i kāmile mesrūr olur ya ye’s-ile rāhat
Muqarrerdür şafā erbāb-ı ‘acze Hızır-ı maṭlabdan

Degül encüm şerār-ı şu’ledür eflākde her şeb
Harīm-i Ka’be-i dilde yanan kandīl-i kevkebden

Görenler bezm-i ikbālūn humārın der-‘aḳab elbet
‘Aceb ser-germ olur mı bir daḫi cām-ı leb-ā-lebden

Baḅa sihr itdigin cādū-yı çeşmin kim bilür yāruñ
Sebeb ‘aynıyla nā-ma’lūmdur her bir müsebbibden

Nihālī hüs-n-i rüchān şartdur şöhetde de yoḅsa
Nedür farkı seḅā-yı Hātemūn şöhetde Eş‘abdan

Harfü’l-Hā’

44⁵⁷*Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilün*

Bezm-i meyde dolanur cām-ı şarāb elden ele
O tolanduḳça varur nuḳl u kebāb elden ele

Mu‘teberdür eḅer-i ehl-i kemāl ü dāniş
Devr ider dehrde nādīde kitāb elden ele

Ṭayb-i aḅlāḳ-ıla meşhūr olur erbāb-ı kerem
Dolaşur şīşe-i pür-müşg ü gül-āb elden ele

⁵⁶ İÜ. 57b-58a, SÇ. 44b.

⁵⁷ İÜ. 59a, SÇ. 45b.

İhtirâz eyle gâlatdan ki şahîhi bir gün
Devr ider defter-i erbâb-ı hisâb elden ele

Ey Nihâlî n'ola meşhûr olur ise bu gâzel
Devr ider subhâ-i nev-cevher-i tâb elden ele

45⁵⁸

Mef'ûlü Mef'îlû Mef'îlû Fe'ûlün

Sıdık ile teveccühde biraz giryeler eyle
Dâmân-ı temennî-i dilûn pür-güher eyle

Görmekse eger maqşaduñ esrâr-ı tarîki
Hâk-i kadem-i mürşidi kuhl-i başar eyle

Âsâr-ı keş-â-keş bulur elbette tabî'at
Bir gonca-güle şîşe-i hâtırda yer eyle

Jeng-âver olur pertev-i mir'ât-ı cemâlün
Dil-dâdelerün eşk-i terinden hâzer eyle

Şâyân-ı revâc olmağa kâlâ-yı ümîdüñ
Tamğa-zede-i bender-i âh-ı seher eyle

Pey-rev olarak Hâyri Efendiye Nihâlî
Nev-güfte-i tanzîr ile hayr-ı eşer eyle

46⁵⁹

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'îlû Fâ'ilün

Hâç gelse de bu hüsn ile yârün 'izârına
Revnaç virür hâzânı bu bâğuñ bahârına

Erbâb-ı kibr zelzele-i rûzgârdan
Virmez hâlel esâs-ı binâ-yı vaqârına

⁵⁸ İÜ. 59a-59b, SÇ. 46a.

⁵⁹ İÜ. 59b, SÇ. 46a.

5b taqaddüm İÜ.: taqdim SÇ.

Mest olma pek de bāde-i iqbāl-i dehrden
Bir cur'adır ki neş'esi degmez humārına

Sāhil-nişīn-i baħr-i muħīṭ-i tevekkülün
Mevc-i ümīd kâle-ber olur kenārına

Sūd u ziyānı birbirine eyleyüp taqāş
Virmiş revāc ḥ'āce-i devrān kārına

Gerdūn Nihālī kimseye her gün mi gösterür
Çarḥuñ taqaddüm itmede leyli nehārına

47⁶⁰

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılün

Göz göre her niġeh-i pür-fitenün zımnında
Sürmeveş rû-siyehi çekme neng zımnında

Şemm iden kākül-i dildārı dimez mi 'acabā
Var ḥaṭā nāfe-i müşg-i ḥuṭenün zımnında

Kim bilür encüm-i seyyāre neye dā'irdür
Kubbe-i nīlī-i çarḥ-ı kühenün zımnında

Kılamam ġavṭa-ḥ'or olduġça bulur bī-pervā
Yūsuf-ı ma'nīyi çāh-ı zeḗanuñ zımnında

Külfet-i renc-i seyāḥat mi çeker ehl-i sülük
ġurbetin seyrin iderler vaṭanuñ zımnında

Başka bir rābıta var cezb kılup eylemede
Sırr-ı ser-beste-i ḥulḗ-ı ḥasenün zımnında

Ravza-i ṭab'-ı Nihālīde bahār olmasa da
Mīve-i ter bulunur her süḥanuñ zımnında

⁶⁰ İÜ. 59b-60a, SÇ. 46b.

48⁶¹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Pey-rev olmazdı gönül devr-i zamānuñ 'aksine
Olmasa vākıf kazāyā-yı cihānuñ 'aksine

İstikāmet ba'z kec-reftārdan me'mül olur
Çep-nüvīsān resm ider haṭṭı haṭānuñ 'aksine

Ma'nī-i sencide ta'bīr-i hülūşam olsa da
Niyet-i vārūn olur a'dā-yı cānuñ 'aksine

Rīsmān-tābānı seyr it kārın itmām itmege
Gitmede her bir qademde naqş-ı yānuñ 'aksine

Dā'imā olmaz murād üzre vezān bād-ı murād
Rüz-gār olur muḥālif nā-ḥudānuñ 'aksine

Böyle qalmaz meclis-i zühhād bir gün 'ākibet
Cām-ı rindān devr ider ehl-i riyānuñ 'aksine

Āferīniş eylemez taḥvīl-i āḥir vech-ile
Kıl nazār āyīnede şāh u gedānuñ 'aksine

'Aksine nazm olmasaydı ey Nihālī bu gāzel
Peyrev olmazdı gönül devr-i zamānuñ 'aksine

Ḥarfü'l-Yā

49⁶²

Me'ūlü Fā'ilātü Me'ūlü Fā'ilün

Fehm eyledünse ma'nī-i taqvim-i ādemi
Bildün tamām nüşha-i aḥkām-ı 'ālemi

⁶¹ İÜ. 60a, SÇ. 46b.
8b peyrev SÇ.: pîr İÜ.

⁶² İÜ. 60b, SÇ. 47a.

Bî-sa‘y neyl-i mesned-i rif‘at ümîd iden
Dîvâra resm ider gibidür şekl-i süllemi

Hakk eyler anı nokta-i şekk gibi âftâb
Bulsa kenâr-ı şafha-i gülşende şeb-nemi

Olmaz me‘tâf u mültezim âsârı ehline
Mî‘mâr-ı tab‘uñ olmasa beyt-i mükerreremi

Şarf-ı belâgat eylese hâmem unutturur
Cüd u keremde şöhret ile nâm-ı Hâtemi

Âşâr-ı naqş-ı şan‘ata bak her mü’essirüñ
Seyr it Nihâlî diqqat ile câmdan Cemi

Aç ‘ayn-i i‘tibârüñi çeşm-i habâbvâr
Yemde görünce katreyi gör katrede yemi

50⁶³

Mef‘âlün Mef‘âlün Mef‘âlün Mef‘âlün

Medâr-ı rif‘at idenler tevâzu‘la müdârâyı
Bu vaz‘ ile ider teşhîr elbet mülk-i Dârâyı

Kenâr-ı çarhda bî-hüde zann itme süreyyâyı
Felek kâlâ-yı âfâka urur her şeb bu tamgayı

Hakîkat-bîn olan Cibrîlveş sırr-ı tecellîden
Görür âyîne-i Meryemde zâhir şekl-i ‘İsâyı

Ben ol deryâ-yı tevhîdüm ki kemter seyle-i mevci
İder rüy-ı zemînden maḥv gül-naqş-ı çelîpâyı

Çekîde olsa dâmân-ı müjemden katre-i eşküm
Pür eyler reşha-i tûfân-ḥîzi bu heft-mînâyı

⁶³ İÜ. 60b, SÇ. 47a.

Olur mı lekke-şüy-yi töhmet-i pîrâhen-i ʿişmet
Görenler dâmenüñde Yüsufuñ dest-i Zelîhâyı

Ümîd-i rifʿat itmez bu fenâda renc ü zahmetle
Haķıķatde Nihâlî fehm iden maʿnâyı dünyâyı

51⁶⁴

Mefʿâʿilün Mefʿâʿilün Mefʿâʿilün Mefʿâʿilün

O şüh-ı gonce-fem gitdükçe gülzâr-ı cinân ķopdı
Yolında ʿaşıķân-ı zerd-rü berg-i hazân ķopdı

Vezân oldukça bād-ı şarşar-ı âh-ı seher-ķizüm
Sütün-ı hayme-i nüh-târem-i kevn ü mekân ķopdı

Kelîm-i nâleden her bir ķademde Tûra dek dilde
Ĝubâr-ı kârbân-ı medd-i âh-ı cân-sitân ķopdı

Leb-i cûda hırâm-ı nâz-ile reftâra geldükçe
Ķıyâmetler ķopardı ķâmetüñ serv-i revân ķopdı

Göñül ümmîd-i âsâyiş iderken devr-i haţtuñda
Yüze ķıķdı ʿizâruñ fitne-i âķir-zamân ķopdı

Şüküfezâr-ı tabʿ-ı feyz-i âşâr-ı Nihâlîden
Yine bir nûr-ı demîde güfte-i tâze-zebân ķopdı

52⁶⁵

Mefʿâʿilün Mefʿâʿilün Mefʿâʿilün Mefʿâʿilün

O şühüñ hoş-edâsı bülbül-i gülzârı ötdürdi
Şadâ-yı hüsnî tās-ı künbed-i devvârı ötdürdi

Bu hây u hüy ile âlât-ı lehvüñ hürmetin vâʿiz
İşitdirdi bugün meclisde hep zünnârı ötdürdi

⁶⁴ İÜ. 61a, SÇ. 47b.

⁶⁵ İÜ. 61a, SÇ. 47b.

Şarīr-i hāme kand-i leblerüñ vaşfiyla ʿālemde
Yine tūfī-i sükker-rīz-i hoş-güftarı ötdürdi

Unutdurdı ğam-ı nā-sāzkār-ı çarhı pes-perde
Bu şeb muṭrib-cihāt-ı sittede şeştarı ötdürdi

Devā-yı kārban iştihār-ı kâle-i hüsnüñ
Nidā-yı müştērī-i şāhid-i bāzārı ötdürdi

Nihālī nağme-i ney-pāre-i kilik-i nevā-sāzum
Yine bu nev-zemīnde çeng ü müsīkārı ötdürdi

53⁶⁶

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Zīnet-i zāhire meyl eyleme fāvus gibi
Şöhret-i bāṭılayı diñleme nākūs gibi

Şaḫın ādābına küstāhlaruñ aldanma
Seni şad-çāk ider perde-i nāmūs gibi

Şıḫlet erbābı bilür vaḫtini dil-gırligüñ
Hʿāb-ı rāḫatda gelür ādeme kākūs gibi

Nūr-ı zātındaki noḫsānı olur her gün ʿıyān
Şemʿ-i meclisde alan pertevi fānūs gibi

Şiʿr ü inşāda zebān-zed gerek elfāz-ı kelām
Yoḫsa yoḫ luṭfı o şıʿrūñ k'ola ḫāmūs gibi

Bulmadum şeyḫ Nihālī bu zamānda ekşer
Şeyḫlikde gezenler? fācir-i sālūs gibi

⁶⁶ İÜ. 61b, SÇ. 47b.

54⁶⁷

Mef'ûlî Fâ'ilâtü Mef'â'îlî Fâ'ilün

Seyr-i cemâle dîde-i giryân kımaz beni
Gülzâra cûş-ı seyl-i firâvân kımaz beni

Olsam da vakfe-gîr-i ferâgat felekde ben
Hâlümde cûd-ı gerdiş-i devrân kımaz beni

Diñler mi sâkı ğulğul-ı câmı göñül velî
Meclisde devr-i ta'ne-i rindân kımaz beni

Olduğça dür dâ'ire-i aşkıdan yine
Tâb-ı kemend-i cezbe-i cânân kımaz beni

Olmam esîr-i pençe-i vahşet Nihâliyâ
Üns-i kemâl himmet-i yârân kımaz beni

55⁶⁸

Mef'ûlî Fâ'ilâtü Mef'â'îlî Fâ'ilün

Bâzû-yı himmet olmasa da mürteĥî daĥi
Kırmam bu şayd-gehde 'abeş bir faĥĥı daĥi

Şöhret bulaydı ehl-i kerem bezl-i mâl ile
Hâtem olurdu 'aşrda ednâ saĥî daĥi

Kânûn-ı germ-tâb-ı dilüñ süzişin görüñ
Ĥâkister itdi nâ'iresi düzaĥı daĥi

Germ-ülfet iken araya ğirdi o şûĥ-ile
Tõndurdu vaz'-ı serdi raĥîbüñ yaĥı daĥi

N'ola Nihâli nazmda pey-revlik iderek
Taĥlîd idüp Naĥîfîye dirsem daĥi daĥi

⁶⁷ İÜ. 61b, SÇ. 48a.

⁶⁸ İÜ. 61b-62a, SÇ. 48a.
5b dirsem SÇ.: disem İÜ.

56⁶⁹*Mef'ûlî Mefâ'îlî Mefâ'îlî Fe'ûlîn*

Mestâne bu gice meclis-i şahbâya gelür mi
Pervâneleler ol şem'î-i şeb-ârâya gelür mi

‘Âşık nice setr eylesün esrâr-ı derûnın
Tâb-ı şereri penbede ihfâya gelür mi

Erbâbına âsân gelür ammâ ne belâdur
Her bü'l-hevestüñ vaż'ı müdârâya gelür mi

Terkîb-i hayâlümde olan harf-i recâyı
Meşq eyleyerek şafha-i imlâyâ gelür mi

Meyl iderek ol serv Nihâlî bize bir gün
Gülzâra ‘aceb seyr ü temâşâyâ gelür mi

Sonuç

Nerede ve ne zaman doğduğu bilinmeyen Nihâlî, 18. yüzyıl divan şairlerindendir. Şair Nâbî'nin akrabası olan Nihâlî'nin asıl adı Mehmed'dir. H. 1186'da (M. 1773) ölmüştür.

Eldeki tek eseri olan Dîvânçe'sinin biri İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi diğeri de Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nde olmak üzere iki adet yazma nüshası mevcuttur. Mürettep olmayan bu Dîvânçe'de 1 kaside, 4 tarih, 3 tahmis ve 55 gazel bulunmaktadır.

18. yüzyılda yetişen şairler tarafından rağbet gören mahallîleşme akımının etkilerini, Nihâlî'nin şiirlerinde görmek mümkündür. Yazdığı şiirlerin bir kısmı Nâbî, Nahîfî, Neylî, Nüzhet, Hayrî ve Sermed gibi beğendiği şairlerin şiirlerine naziredir. ©

⁶⁹ İÜ. 62a, SÇ. 48a.

KAYNAKLAR

- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Yayınları, Ankara 1996.
- İSEN, Mustafa (vd.), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2002.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî (Yâhud Tezkîre-i Meşâhir-i Osmânî)*, (Çev. Seyit Ali Kahraman), Kültür Bakanlığı-Tarih Vakfı Ortak Yayını, C. IV, İstanbul 1996.
- Nihâlî, *Dîvânçe*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T. 575/3.
- Nihâlî, *Dîvânçe*, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, 688/2.
- OĞRAŞ, Rıza, *Esad Mehmed Efendi ve Bâğçe-i Safâ-Endüz 'u*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Burdur 2001.
- ÖNDER, Murat, *Şefkat ve Tezkîre-i Şu'arâsı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2006.
- Şemsettin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2001.